

37252

80 br

VEROUK.

Zgodovinsko-slovstvena razprava.

SPISAL

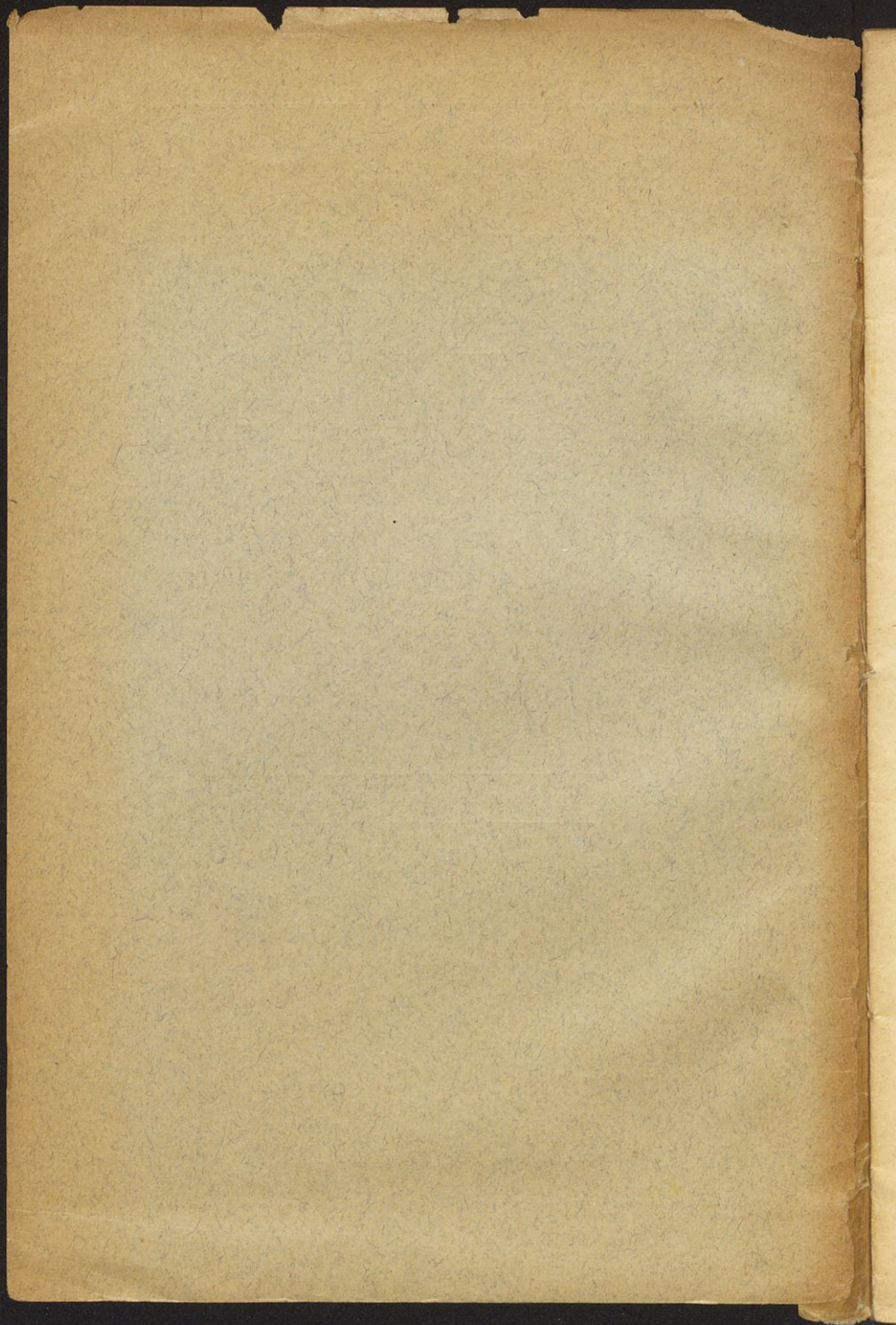
ANTON KRŽIČ.

[(Ponatis iz »Pedagogiškega Letopisa Slov. Šolske Matice« l. 1904.)]

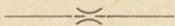

V Ljubljani 1904.

Samozaložba. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

VEROUK.

Zgodovinsko - slovstvena razprava.

SPISAL

ANTON KRŽIČ.

(Ponatis iz »Pedagogiškega Letopisa Slov. Šolske Matice« l. 1904.)

V Ljubljani 1904.

Samozaložba. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Verouk ni le kot učni predmet na prvem mestu, nego je tudi neločljiv del vse pedagogike, ker si ne moremo misliti uspešne vzgoje brez verske podlage, na katero se morajo bolj ali manj ozirati tudi vsi drugi predmeti. Torej je več kot opravičeno, da tudi o verouku izpregovorimo na tem mestu, kakor se obravnava pedagoško slovstvo za druge predmete.

Upam, da najkrajše rešim svojo nalogo, ako zasnujem poročilo s tolmačenjem onih besed, katerim je koren grški glagol *κατηχεῖν*; le-ta je pomenil póganskim pisateljem: *ustno učiti*, v apostolskih spisih pa: *poučevati začetnike v krščanskih resnicah*. Od tod se izvajajo besede in pojmi: 1. katehumen in katehumenat, 2. katehet in katehetika, 3. katekizem, 4. kateheza.¹⁾

I. Katehumeni in katehumenat.

Pri vsakem učenju pride najprej v poštev učenec, ker se mora učenje vsekdar ravnati po učenčevih zmožnostih in potrebah. To upoštevanje opazimo v najstarejših spisih, ki so podlaga krščanskemu verouku, v evangelijih. Vsi apostoli so učili isti nauk, a zajemali so iz velikega studenca božjih naukov to, kar je bilo najprimernejše onim poslušalcem, katerim so oznanjali, drugače med pogani, drugače med Judi. Od tod izvirajo tudi razlike med četverimi evangelisti, ki so delovali po raznih krajih, pri raznih narodih. Zato iste tvarine niso vsi enako obširno in enako temeljito razpravljali; marsikaj se je v enem kraju lahko samo mimogrede omenilo ali celo opustilo, kar je bilo treba v drugem kraju z ozirom na poslušalce obravnavati temeljito.

Posebno pa se je ves čas, odkar cerkev obstoji, oziralo na pričetnike, ki so se šele začeli učiti verskih resnic, in ves čas opazujemo razliko med katehezo in misijonskimi ali cerkvenimi govori. V apostolskih časih sicer še ni bilo verouka v šolskem smislu; misijonski govori so večinoma morali zadoštovati za sprejem prvih vernikov. Vendar že tudi v apostolskih sporočilih nahajamo sledi o posebnem poučevanju in pripravljanju izpreobrnjenecv; saj sv. apostol Pavel v lepi primeri

¹⁾ Polagoma se je udomačila izreka grškega $\chi = k$ le v besedi *katekizem*, sicer se je ohranila izreka *h*.

naravnost pravi, da se otrokom daje mleko, odraslim pa drugačna hrana. A ko so se ustanovile redne krščanske občine, so se uredile tudi posebne učilnice, kjer so se pripravljali za sveti krst oni večinoma že odrasli ljudje, ki so se želeli pridružiti krščanski občini. Taka učilnica se je imenovala katehumenat, učenci pa so se zvali katehumeni ter so bili ločeni v dva oddelka; katehumeni prvega pripravljalnega oddelka so se imenovali tudi novinci, v zadnjem, kjer je bila že bližnja priprava za sveti krst, pa so bili kompetenti, tudi izvoljenci, razsvitljenci imenovani.

Ne bomo tu natančneje opisovali te prve krščanske šole, kakor nam jo slikajo spisi cerkvenih očetov, samo to naj poudarimo, da se že tukaj, kakor še sedaj v vsaki dobri šoli, ni skrbelo samo za učenje, ampak tudi za vzgojo; a skoro je videti, da se je še bolj skrbelo za vzgojo nego za učenje, torej v prvi vrsti za pretvoritev in ublažitev srca. Predno so sprejeli katehumena, so strogo poizvedovali o njegovem poprejšnjem vedenju in o razmerah, v katerih je živel; in zgodilo se je, da niso hoteli niti v katehumenat sprejeti koga, ako njegovo dotedanje življenje ni jamčilo, da bi pošteno živel kot kristjan, ali če se ni hotel odreči takih opravil, ki se ne vjemajo s krščanskim življenjem, n. pr. igranja v poganskih gledališčih, čarovništva itd.

Druga vzgojilna skrb je bila, da so strogo opazovali sprejete katehumene, kako se vedejo in pripravljajo; posebno pa so bili natančni pri podeljevanju sv. krsta in slabo pripravljenim so ga odložili, nevrednim pa celo odrekli. Zato so jim verske resnice le polagoma odkrivali ter najimenitnejše tajnosti odkrili šele po sv. krstu v takozvanih mistagogiških katehezah. Ta skrb za tajnosti se je zvala latinski: disciplina arcani.

Za temeljitejši pouk izobraževancem so bile v večjih mestih katehetske šole. Najstarejšo in najslavnejšo nam kaže zgodovina v Aleksandriji.

Tako je bilo nekako do 5. stoletja. Poslej se je pa tekom let učni red izpremenil baš zaradi učencev-katehumenov in sicer iz dvojnega vzroka; nekaj časa je trajala razvada, da so otrokom krščanskih roditeljev odlašali sv. krst na poznejša leta, za take torej ni bilo rednega katehumenata; polagoma pa je bila splošna navada, da so krščevali otročiče krščanskih roditeljev, torej ni bilo treba nikakršne priprave. Nastala je najprej neka prehodna doba — doba skrutinijev v 5., 6. in 7. stoletju, ko je bilo učenje bolj zasebna skrb, cerkev pa je opravljala v določenih časih krstne obrede in se po izpraševanju prepričevala, so li krščenci zadostno poučeni v verskih resnicah.

Najkoristnejša posledica tega prevrata je bila ustanovitev rednih šol. Nastale so župnijske, samostanske in škofijske šole, ki so imele v prvi vrsti namen v verstvu poučevati krščanske otroke. Ves srednji vek je ostalo tako. V samostanskih in škofijskih šolah, pozneje tudi na vseučiliščih, se je za izobražence nadaljeval in izpopolnjeval verouk v temeljitejši filozofski obliki, posebno za duhovnike in redovnike. Dasi so učili v šolah, zlasti v višjih, tudi posvetne predmete, je bil vendar verouk prvi in poglobitni predmet, ki so ga podpirali tudi vsi drugi.

Šele v novejši dobi so po nekaterih državah verouk popolnoma odstranili in cerkev ga mora nadomeščati zasebnim potom, bodisi tako, da ustanavlja zasebne šole in verouk uvršča med druge učne predmete, ali pa tako, da pusti hoditi otroke katoliških staršev v interkonfesionalne šole, za verstvo pa poskrbi poseben pouk.

Pa tudi po onih krajih in v onih časih, koder in kadar ni bilo rednih šol, verouk ni nikdar in nikjer prenehal, dasi se je tu pa tam oznanjal s premajhno vnemo. Bili so časi in kraji »analfabetov«, a temeljne verske resnice so se morale učiti vselej in povsod, kjer je bil katoliški duhovnik. Ako v kakem kraju ni bilo šole, je zbiral duhovnik otroke ali v cerkvi ali v župnišču k verouku, zlasti ob trojnem pripravljanju: za sv. birmo, za prvo sv. izpoved in za prvo sv. obhajilo. Za birmo in izpoved je bil pouk bolj kratek, temeljitejši pa za prvo sv. obhajilo, ker v takih brezšolskih krajih je bilo s tem poukom zaključeno katehetsko poučevanje. Neko nadaljevanje je tako zvano »velikonočno izpraševanje«, zlasti pa cerkveni govori in krščanski nauki za odrasle ljudi.

Kakor drugod, tako je bil uravnan verouk tudi po naših krajih. V življenju sv. Martina, n. pr., ki je bil rojen v Sobotici na Panonskem l. 316., se bere, da se je dal v 10. letu zapisati med katehumene in je skrivaj, da njegovi poganski starši niso vedeli, zahajal k poučevanju verskih resnic in bogoljubnim vajah. Postal je slaven mož.

Tudi po naših krajih, kakor drugod, so bile šole v raznih časih različne, sedaj boljše, sedaj slabše; zlasti so se odlikovali redovniki raznih vrst.

Dasi nam zgodovina ne ve natančneje povedati, kako so duhovniki učili naše prednike, vendar pa nam pripoveduje, o čemer nam priča tudi sedanost, česa so jih naučili. Od kod pa prihajajo prelepe krščanske šege med našim dobrim ljudstvom, če ne od veroučiteljev? Od kod splošna pobožnost slovenskega ljudstva, da n. pr. skupno molijo sveti rožni venec vsak večer v vsaki boljši družini, mnogokje pa celo zjutraj?

Od nekdaj je tudi sv. cerkev nujno in opetovano opominjala starše in botre, sorodnike in sploh vernike, da naj tudi doma pridno uče otroke krščanskega nauka. Tako, n. pr., je v četrti slovenski izdaji Kanizijevega katekizma iz l. 1766. (drugih izdaj nisem imel v rokah) še posebej povedano, kako so tudi svetni ljudje vneti za poučevanje krščanskega nauka, in da se je »bratovščina krščanskega nauka«, ki jo je papež Pij V. ustanovil l. 1571. z veliko vnemo jela širiti l. 1760. po Dolenjskem in l. 1761. po Gorenjskem.

2. Katehet in katehetika.

Prvi kateheti so bili apostoli in učenci Gospodovi; isto-tako so bili pozneje redni kateheti le škofje in mašniki. A od prvega pričetka krščanstva opazujemo v cerkveni zgodovini dejstvo, da so tudi zanesljivim lajikom prepuščali ta pre-imenitni posel. V prvih časih so dijakonise pripravljale ženske za sv. krst. Pa ravno radi imenitnosti tega predmeta je bilo od nekdaj tako urejeno, da je moral od škofa imeti oblast vsak katehet, ne le lajik, ampak tudi duhovnik. Že slavne katehetske šole v Aleksandriji in drugih mestih so bile tako urejene, da je škof nastavljal učitelje in je bil tudi vrhovni šolski voditelj. Tako vidimo, da je cerkev od začetka izredno skrbela za katehetsko poučevanje; posebno pa še potlej, ko je bilo treba krščanske otroke poučevati v resnicah sv. vere in jih krščansko vzgojevati.

Avstrijski državniljudsko šolski zakon tudi še dopušča, da smejo posvetni učitelji nadomestovati kateheta in učiti verouk, in zahteva v to svrho tudi potrebno usposobljenost; vendar mora cerkvena oblast posebej privoliti, kadar se izroči tako subsidiarno poučevanje lajiku. (Zakon z dne 14. maja 1869, § 5.) Na Nemškem pa morajo posvetni učitelji sploh podpirati kateheta ter učiti svetopisemske zgodbe.

Kolikor je moči dognati to vprašanje po zgodovini, je cerkev vedno zahtevala od onih, katerim je poverila katehizovanje, dvojno usposobljenje: potrebno izobrazbo in pa plemenitost srca, ker nikdo ne more uspešno učiti drugih, ako sam ne zna, posebno pa nikdo ne more vcepiti pobožnega duha drugim, kdor ga nima sam.

Glede na katehetsko izobrazbo se zahteva zlasti trojno svojstvo. Dobro mora veroučitelj znati in razumeti katekizem svoje škofije, zgodbe sv. pisma, poglobitve reči iz liturgike in cerkvene zgodovine; zlasti naj bi se tu oziralo na primerne zgledе iz življenja svetnikov, kolikor so porabni za šolsko mladino. Drugič mora poznati pedagoška in splošna

didaktiška, še zlasti pa posebna metodiška pravila. Tretjič se mora poleg te splošne izobrazbe še posebej pripravljati za vsako učno uro, zlasti v začetku.

Toda samo znanje bi katehetu še ne zagotovilo zaželenega uspeha; biti mora tudi blag značaj, plemenitega srca. Vsakemu veroučitelju veljajo besede, ki jih je zapisal apostol Pavel svojemu učencu Timoteju, ko mu je bil izročil pastirsko službo: »Zgled bodi vernikom v besedi in vedenju, v ljubezni, veri, čistosti« (I. Tim. 4, 12). Kar uči katehet z besedo, naj kaže tudi dejanjski sam na sebi, v vsem svojem ponašanju; katehetov zgled je najboljši nazorni nauk. Posebej imej spoštljivo ljubezen do otrok, krotkost, potrpežljivost, veselost srca in pa s pobožno molitvijo podpiraj svoje preimenitno delo.

Vse te zahteve so razvidne iz posebnih navodil, ki so jih dajali v raznih časih cerkveni predstojniki svojim katehetom, in ki so se polagoma v bogoslovju razvila v posebno vedo, ki se zove katehetika. Katehetika torej obsega več nego samo specialno metodiko verskega pouka.

Prve sledi katehetike nahajamo že pri cerkvenih očetih. Že sv. Gregor iz Nise je napisal razpravo: »*Λόγος κατηχηδὸς ὁ μέγας*« (t. j. velika katehetska beseda), v kateri zlasti poudarja, kako se mora katehet ozirati na individualnost svojih učencev. — Sv. Avguštin je spisal za svojega diakona Deogratiasa teoretiško in praktično navodilo: »De catechizandis rudibus« (Kako je katehizovati začetnike, t. j. nevedne). Iz te katehetike se še dandanes lahko marsikaj nauči mladi katehet. Posebno je pokazal sv. Avguštin, da je pri začetnikih najprimernejša učna pot logiški-anališka na podlagi svetopisemskih zgodb. — Sv. Ciril Jeruzalemski sicer ni napisal teoretiških navodil, pač pa več katehez za katehumene višjega oddelka; ohranilo se jih je 23, zadnje petere so mistagogijske za krščence. Zasnovane so sintetiškim potom po člankih apostolske veroizpovedi. Tu imamo starodavno izpričevanje, da za bolj odrasle učence prija tudi sintetiška učna pot, ko se gre za to, da spravijo svoje znanje v določen zistem in si ga bolj izpopolnijo in utrde.

V srednjem veku so sicer pobožni možje in cerkveni zbori zelo poudarjali potrebo in korist katehetskega poučevanja ter zelo priganjali in opominjali duhovščino, starše in botre, da naj pridno in natančno vrše svojo vzvišeno dolžnost učenja in vzgoje; a teoretiških navodil se nam je ohranilo le malo iz te dobe. Učeni Ivan Gerson († 1429) je spisal: »De parvulis trahendis ad Christum« (Kako je voditi male h Kristusu). Praktični porabi namenjene so pa zlasti razlage apostolske vere, očenaša, češčenamarije in zapovedi božjih sv. Tomaža Akvinčana († 1274) i. dr.

Drugače pa je bilo v novejši dobi. Po tridentskem zboru se je zbudilo živahno katehetsko delovanje. Dr. Fr. J. Knecht našteva v svoji razpravi, objavljeni v »Kirchenlexikon«, ki sta ga izdala Wetzer in Welte, precejšnje število katehetik in katehetskih navodil že iz 16. in 17. stoletja. Navedimo le nekaj najimenitnejših.

Trevirski nadškof Ivan VII. je izdal l. 1588. pastirski list, v katerem uči svojo duhovščino, kako naj spretno tolmači otrokom krščanski nauk: odgovor na vprašanja bodi kratek in jasen; pridno ponavlja katehet verske nauke; pred prazniki naj opozori deco na dotično versko skrivnost, na življenje dotičnega svetnika; katehet naj se trudi, da se uvedejo verske vaje, jutranja molitev, izpraševanje vesti zvečer, domača raba blagoslovljene vode, molitev pred jedjo in po jedi, udeležitev sv. maše tudi ob delavnikih, molitev angelovega češčenja ob določenem zvonjenju in sv. rožnega venca, spremljanje sv. popotnice itd.

Jezuit p. Anton Possevin v Rimu je l. 1576. napisal stolnemu dekanu v Troiesu na Francoskem obširno razpravo »o potrebi, koristi in načinu katekizemskega poučevanja«, v kateri, n. pr. zahteva, da naj se katehet ogiblje gostobesednosti, naj podaje stvarino v majhnih kosih s preprosto in jasno razlago, težke pojme naj naprej pojasni, z vprašanji naj pospešuje pazljivost otrok, naj rabi zglede in prilike, toda ne preveč, težke reči naj odloži za poznejši čas, naj ne kaznuje sam itd.

Francoski naddijakon, H. M. Boudon, je spisal 200 strani obsežno katehetiko, ki je izšla tudi v nemškem jeziku l. 1688. in je bila za tisti čas res v marsičem napredna. Posebno poudarja, kdaj in kako je rabiti pripovedovalno in kdaj izpraševalno metodo, češ, naj se izpraševanje menjava s pripovedovanjem, ker se tako katehet prepriča, jeli učenec razumel; razumevanje namreč je Boudon posebno zahteval, rekoč v nemškem prevodu: »Wir tadlen dises nicht, daß man die Sach in Gedächtnuß bringt, sondern daß man sich mit disem allein vergnuegen lasse«. Otroci naj se po njegovem mnenju ne preobkladajo, marveč naj se resnice tolmačijo »gemächlichen eine nach der andern«.

Jezuit p. Tobias Lohner je v svoji katehetiki »Instructio practica« (1679) zlasti zahteval, da naj se katehet skrbno pripravlja; pripravljena imej vprašanja o tem, kar je že učil, in o tem, kar ima še le učiti, o nastopnih praznikih, o vsakdanjih opravilih in čednostnih vajah mladine, o obredih, osobito pri sv. maši itd.

Še mnogo živahnejše je bilo katehetsko gibanje v 18. stoletju, ki ga itak nazivljejo »pedagoška doba«. Izšlo je mnogo katehetik, a žal, da so zlasti proti koncu tega stoletja zašle

na krivo pot ter privedle katehezovanje na najnižjo stopnjo. Še najboljšo katehetiko v tej dobi je izdal menda jezuit p. Fr. Neumayr (1766), ki je tudi v svojih drugih spisih priobčil marsikaj primernega za katehezo; ta katehetika je majhna knjižica ter obsega na 69 straneh 20 osnov in spredaj katehetska navodila. Tu se zahteva, da imej vsaka kateheza tri dele: 1.) *propositio*, 2.) *expositio*, 3.) *applicatio*. Propozicija ali napoved obstoji v tem, da katehet pové tri ali štiri točke ali vprašanja iz katekizma in na kratko določi, a otroci jih takoj ponove. V ekspoziciji, t. j. razlagi, jih stvarno raztolmači, otroci pa morajo sodelovati; končno se po vprašanjih in odgovorih vsa razprava še enkrat povzame z učenci. Aplikacija ali uporaba pa naj pridobi srce in voljo za razlagane nauke. Gotovo je to dobra in praktiška pot, na katero se *mutatis mutandis* že povračajo sedanji katehetje¹⁾. Napačno seveda je bilo to, da se je mehaniški navezaval na trojico ali četvorico vprašanj in se premalo oziral na katekizmovno besedilo.

V drugi polovici 18. stoletja je bila menda najbolj v rabi Schmidtova katehetika (latinska izdaja iz l. 1769., nemška s Felbingerjevim uvodom l. 1777.). Izdelana je skrbno in vednostno, a katehezi ni bila na korist, ker je uvedla oni zloglasni »sokratizem«, priporočujoč in zagovarjajoč ono metodo, o kateri pravi dr. Knecht: »Jene Katechisationsmethode, welche fast immer fragt, zergliedert, zerlegt und atomisiert, daß den Kindern vor lauter Wort- und Begriffserklärungen und Verstandesübungen der Verstand stillsteht und der Totaleindruck verloren geht«.

In po tej vodi brodarijo še mnogi drugi s svojimi katehetskimi ob koncu 18. in v začetku 19. stoletja. Posebno globoko so zavozili n. pr. Schwarzel (*Prakt. Religionsunterricht zum Gebrauch katechetischer Vorlesungen*. Freiburg 1796); Graser (*Prüfung der Unterrichtsmethode der katholisch-praktischen Religion*. 1806); Winter (*Religiös-sittliche Katechetik*. 2. izd. 1816). — Winter, korar in vseučiliški profesor v Landshutu, n. pr. piše: »Katechisiren heißt, vorzugsweise durch fortschreitende Gespräche dem Zöglinge hilfreiche Hand leisten, damit er die in seinem Kopfe liegenden sittlichen und religiösen Begriffe hervorlocke und die in seinem Herzen schlummernden analogen Gefühle wecke und sich so zur höchstmöglichen Stufe der sittlichen Kultur emporarbeite... Bei der frühern Fragmethode hält sich der Zögling stets an das Gangelband des Lehrers, bei der sokratischen oder katechetischen Methode macht er selbst kühne Schritte vorwärts.

¹⁾ N. pr. W. von der Fuhr v knjigi: *Der Religionsunterricht in der Volksschule*. 1902. Prim. str. 52. in 53.

Dort bleibt er meistens Autoritätsglaubiger, hier wird er Forscher und Erfinder«. In v tem racionalistiškem duhu je spisana cela knjiga.

Ako se zgražamo radi takega propada katehetike, bomo znali tem bolje ceniti one može, kateri so se odločno ustavili temu pogubnemu toku. Med temi so se posebno odlikovali Overberg, Gruber in Hirscher. Tudi Leonhard na Dunaju (Theoretisch-praktische Anleitung zum Katechisiren. 1819) je krenil na boljši tir, dasi še ni popolnoma zapustil toli uglajene ceste¹⁾. Enako menda dr. Josip Špendov († 1840), ki pa sam ni izdal svojih katehetskih predavanj in ga torej ne moremo natančneje soditi v tem oziru²⁾.

Bernard Overberg († 1826) je odločno zavrzel »sokratizem« v tem smislu, da naj bi otroci »sami iz sebe« iskali resnic, ker je pač jasno, da nikdo ne more tem potem spoznati tega, kar nam je Bog razodel. Tudi to zaslugo ima, da je zahteval poleg katekizma tudi svetopisemskih zgodb (1799) ter v to svrho spisal tudi učno knjigo, v kateri se v nasprotju s Krištofom Schmidom tesno oklepa svetopisemskega besedila.

Avguštin Gruber, škof ljubljanski (1816—1823) in nadškof solnograški (1823—1835), se je veliko trudil za izboljšanje verouka po šolah. Sam je učil bogoslovce katehetike in je izdal svoja predavanja l. 1830. pod naslovom: »Katechetische Vorlesungen über des hl. Augustinus Buch von der Unterweisung der Unwissenden in der Religion«. V tej knjigi je objavil slavno delo sv. Avguština v nemščini, je razjasnil in iz njega izvajal katehetska načela. Kot nadaljevanje je izdal l. 1832: »Praktisches Handbuch der Katechetik für Katholiken«, t. j. kratko navodilo za katehizovanje in 60 osnovnih katehez z dodatnimi pripombami. Nadškof Gruber je sicer pritegnil enostranskemu načelu, naj se uči verouk le po biblijskih zgodbah; a dejanski si je sam oporekal, ker v svojih katehezah čestokrat zapušča zgodovinsko pot in navezuje nauk na katekizem, ter se tudi sicer poteguje za Kanizijev katekizem. Njegove kateheze so se še pozneje ponatiskovale in so še sedaj izvrstno navodilo za poučevanje v nižjih razredih.³⁾

¹⁾ Prim. »Christlich-pädagogische Blätter«, 1904, str. 76 in 89.

²⁾ Prim. »Slovenski Učitelj«, 1904, str. 76.

³⁾ Slovenci so tega vrlega škofa zelo čislali. Pokojni mgr. Potočnik mi je pravil, kako so se ljudje razveselili, če je ob birmah tudi kaj izpregovoril na prižnici, dasi so vedeli, da mu je to kot Nemcu težavno. Kadar je izpregovoril prve besede: »Ljube moje ovčice!« so se že začeli solziti poslušalci. Tudi se pripoveduje, da je precej trdo izgovarjal besede, kadar je izpraševal otroke, n. pr.: »Kto te je stvaru? Kto te je otrešu?« itd.

Ivan Hirscher je izdal l. 1831. v Tubingi obširno in temeljito katehetiko, ki je zbudila veliko zanimanje in povzročila blagodejen prevrat. Zavrgel je popolnoma nespametno »sokratovanje«. Piše namreč: »Man lese doch die nächste beste gedruckte sokratische Katechisation, und man wird finden, daß man bald in der Flut von Fragen den Gang des Unterrichts und was der Verfasser wolle, verloren hat. Um wie unfehlbarer wird der ungeübte Geist der Kleinen verwirrt werden! Wozu ferner die tausend Ausholungen in Sachen, die mit einem einzigen erklärenden Worte abgeschnitten werden können!« — Enostranska je njegova sodba o katekizmu in pretirana zahteva, da bodi verouk zasnovan edino na historiški podlagi, da se pribavljaj božje razodetje tako, kakor nam je došlo, zgodovinski! Na podlagi teoretiških nauk je tudi sestavil katekizem, ki se pa ni udomačil, ker je bil preučen.

Na podlagi teh in drugih zgodovinskih pridobitev so mnogi znameniti možje v novejšem času priredili jako dobre in rabne katehetike. Tukaj zadostuj, da naštejemo le nekatere bolj znane in znamenite in sicer v onih izdajah, ki jih ima poročevalec v rokah.

Fr. Janežič, Handbuch der Katechetik für Lehramtszöglinge. Marburg 1875.

J. X. Benda, der katholische Religionsunterricht in der Volksschule. Ein Beitrag zur praktischen Katechetik. Troppau 1878.

P. Leo Ascherfeld, S. J., Grundsätze und Regeln der Katechetik. Regensburg 1885.

Dr. Arselin Ricker, O. S. B., Kurzgefasste Anleitung zur Theorie der Katechetik. 3. Aufl. Wien 1890.

Fr. X. Schöberl, Lehrbuch der katolischen Katechetik. Kempten 1890. Obširno delo, ki noče nič vedeti o novejši katehetski struji.

Dr. Fridolin Noser, Katechetik. Kurze Anleitung zur Ertheilung des Religionsunterrichtes in der Volksschule. Freiburg 1891.

Dr. Anton Skočdopole, Compendium der Pastoral und Katechetik. Wien 1897.

Dr. Simon Katschner, Katechetik, Anleitung zur Ertheilung des katholischen Religionsunterrichtes an Volksschulen. Graz 1899.

J. Schraml, Das Prinzip der modernen Anschauung und die Anschauung im Religionsunterrichte. Regensburg 1899.

Dr. Ender, Kurzer Abriss der Katechetik für Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten. Wien 1900.

Fr. Spirago, Lehrbuch der speziellen Methodik des katholischen Religionsunterrichtes. Trautenau 1900.

Wencel Svitlik, Kurzgefasste Methodik des katholischen Religionsunterrichtes für Lehramtskandidatinnen. Prag 1891.

Dr. J. Baier, Methode der religiösen Unterweisung in der katholischen Volksschule. Würzburg 1891.

W. von der Fuhr, Der Religionsunterricht in der Volksschule. Seine Methodik und geschichtliche Entwicklung. Köln 1902.

Dr. Konstantin Vidmar, Methodik des katholischen Religionsunterrichtes an allgemeinen Volks- und Bürgerschulen. Zweite Auflage. Wien 1903.

Jako koristna navodila je napisal Mey v uvodu k svojim katehezam za nižje razrede in Knecht v uvodu svojega izvrstnega biblijskega komentarja.

Jezuit Jungmann pa je v svoji temeljiti knjigi o govorništvu pridejal še nekaj zelo umestnih načelnih opominov in nasvetov za katehete.

Jožef Rozman, Katehetika ali poduk prvencev v sveti Jezusovi veri. V Celovcu 1855. — Podaje sicer mnogo dobrega blaga, a v nekoliko neokretni in zastareli obliki.

Anton Zupančič, Katehetika. Ponatis iz »Duh. Pastirstva«. Ljubljana 1893.

Dr. M. Stiglič, Kratka katehetika za bogoslovne zavode i preparandije. V Kraljevi 1877.

Ferdo Heffler, Metodika za vjerouk u nižem pučkim školoma. Zagreb 1903. — Ozira se že na novejšo strujo katehetskega pouka.

Nekaj razprav o novejšem katehetskem pokretu je priobčil »Slovenski Učitelj« v I., III. in V. letniku.

3. Katekizem.

Kadar čujemo lep govor, ki bi si ga radi zapomnili vsaj po glavni vsebini, si navadno napravimo zapiske; pa ne obširnih, nego le njega jedro si zabeležimo v nekaterih kratkih stavkih. In če opetovano slišimo take govore, si izkušamo strniti njih vsebino v nekaj zistem.

Tako, se mi zdi, je iz katehetskega poučevanja polagoma nastal naš katekizem. Kakor nastane lepa kristalna skupina iz posameznih kristalov, ki se polagoma naberejo drug poleg drugega, takisto je polagoma nastala ta vsem katolikom tako ljuba in dragocena knjižica.

Najkrajši katekizem — prvo kristalno jedro — je obsegal v apostolskih časih in v dobi katehumenata: apostolsko vero, ki ima na kratko v sebi vse poglavitne resnice, ter

očenaš in božje zapovedi, na katere se lahko naslanjajo vse npravne ali dejanske resnice. Pozneje pa je bilo radi krivoverstva in npravne zanikarnosti, pa tudi zaradi večje popolnosti verske vede treba razširiti in izpopolniti to prvotno ogrodje. Vendar je moral in mora ostati katekizem v takih mejah, da obsega v kratkih in jedrovitih stavkih vse, kar je najpotrebnejše za krščansko življenje v mladostni dobi, a tudi v poznejših letih. Ostalo mora pridejati živa beseda, razlaga.

Dasi se je tako že dolgo nabirala glavna katekizemska snov, vendar še do 16. stoletja ni bilo knjižice, ki bi imela ta naslov. (Prvotno je beseda katekizem pomenila ustno učenje in pripravljanje za sv. krst.) Ni še za gotovo določeno, je li Luther prvi uvedel ime katekizem za to učno knjižico, ali so ga že pred njim rabili katoliki. Prvi katoliški katekizem je izdal Jurij Witzel (Vicelius) l. 1535.¹⁾, a pravi v uvodu, da je bilo v Benetkah že 60 let poprej tiskanih več katekizmov. To je gotovo, da je bila knjižica sama — z drugačnim imenom — že zdavno znana. V začetku srednjega veka so poznali po mnogih krajih knjižico, ki se pripisuje slavnemu učenjaku Alkuinu, z naslovom: *Disputatio puerorum*. Pisana je že v vprašanjih in odgovorih, toda z razločkom, da vprašuje učenec, odgovarja pa učitelj.²⁾

Slične razlage so sestavljali še drugi, med njimi največji učenjak sv. cerkve, sv. Tomaž Akvinčan. Vsi duhovniki so morali imeti take katekizme; za učence bi bile te knjižice predrage, le po samostanih so si morda kaj pomagali s prepisi. Učne knjižice so nadomestovale tabele, obešene na stenah; na njih so bile napisane, večkrat tudi s podobami, zapovedi božje, apostolska vera, očenaš, (pozneje) češčenamarija.

Mnogo je postalo drugače, ko so začeli tiskati knjige. Zlasti po cerkvenem zboru v Tridentu je nastala množica katekizmov pri vseh narodih. — Seveda se moremo v tej kratki obravnavi ozirati le na najimenoitnejše, ker so postali nekako podlaga drugim.

Na prvem mestu moramo imenovati katekizem, ki je izšel po naročilu tridentskega zbora. Imenoval se je »Rimski katekizem« s pristavkom *ad parochos* (za župnike), ker ni bil namenjen ljudstvu in mladini, marveč duhovščini kot vodilna knjiga pri verskem pouku (l. 1566). Razdeljen je v štiri dele, ki

¹⁾ Sicer je tudi učenjak Erazem Rotterdamski izdal katekizem že l. 1534.; a katoliki se ga niso oprijeli, ker je bil Erazem sumljiv krivoverstva. (Prim. Baier str. 20.)

²⁾ Vsebina te knjižice: 1.) Ustvarjenje v šestih dneh, 2.) narava človeška, 3.) angeli, 4.) imena in lastnosti božje, 5.) šest svetovnih dob, 6.) preračunjenje časov. 7.) stara in nova zaveza, 8.) stopnje cerkvenih časti, 9.) sveta maša, 10.) razlaga očenaša in apostolske vere.

obsegajo: 1.) apostolsko vero, 2.) svete zakramente, 3.) zapovedi božje in 4.) Gospodovo molitev. Sprejela se je ta razdelitev, ker je bila v cerkvi že skoraj udomačena od najstarejših časov.

Na željo cesarja Ferdinanda I. je že poprej (l. 1554.) učeni jezuit, blaženi p. Kanizij, sestavil katekizem z naslovom: »Summa doctrinae christianae sive catechismus maior.« Bil je temeljito delo, obravnavajoče posebno natanko resnice, ki so jih napadali krivoverci. Radi te temeljite obsežnosti ni bil primeren za otroke; zato ga je l. 1563. izdal na novo, znatno okrajšanega z naslovom: »Institutiones christianae pietatis seu catechismus minor.« Ta izdaja je povsem ugajala in je bila tekom sto let 400krat ponatisnjena. Prevedli so to knjižico v vse evropske in še nekatere inozemske jezike. Knjižica ima pet poglavij, ki razpravljajo: 1.) o veri (razlaga se apostolska veroizpoved); 2.) o upanju (nauk o molitvi); 3.) o ljubezni (zapovedi božje in cerkvene); 4.) o svetih zakramentih; 5.) o krščanski pravičnosti in v dostavku o štirih poslednjih rečeh. Nauk o krščanski pravičnosti (o grehih, čednostih in dobrih delih) je pridejal zlasti radi tega, ker je Luther tajil zaslužnost in potrebo dobrih del. Za Slovence so prvi katoliški katekizem izdali jezuitje l. 1574. z naslovom: »Compendium Catechismi Catholici in Slavonica lingua« itd.; potlej pa večkrat v raznih izdajah.

Na Nemškem je bil ta katekizem več let v rabi, na *Avstrijskem* je še zdaj. Nekaj časa smo imeli poleg njega še druge katekizme. Felbiger je izdal l. 1766. svoj »Saganski katekizem«, ki je bil razdeljen v tri dele ali prav za prav v tri katekizme za takratne trirazrednice. Za prvi razred je bil kratki katekizem, obsegajoč le poglavitne resnice, ki so potrebne vsakemu kristjanu, (»za spomin«); za drugi razred resnice, ki jih je zapovedano vedeti vsakemu kristjanu (»za razum«); tretjemu razredu je služil dokaj obširen katekizem, ki je učil resnice, koristne vsakemu kristjanu (»za voljo«).

Felbigerjev katekizem, ki je bil sestavljen po Kanizijevi razdelitvi, ni bil kaj prikladen; zato se je že čez 10 let odstranil in uvedel se je l. 1777. »Veliki katekizem z vprašanji in odgovori za c. kr. dežele.« V slovenščino ga je prevedel Jurij Japelj in ga izdal (v Ljubljani pri Egerju, 1779) tako, da je na eni strani nemško, na drugi slovensko besedilo. Na sličen način se je izdal kratki katekizem. — Pri rokah mi je, tiskan v obeh jezikih: »Mali katekizem s prashanjami inu odgovormi sa nar majnshi otroke v zessarskih dishelah« (V Ljubljani pri J. Rezerju, 1805). Ta izdaja katekizmov se je potlej ponavljala v cesarski zalogi na Dunaju; a opustilo se je nemško

besedilo in za razne slovenske škofije so se natiskovali različni katekizmi. Poleg katekizmov iz cesarske zaloge so se jeli pripuščati tudi katekizmi zasebnih založništev. V Ljubljanski škofiji je prišel do velike veljave »Kratki katekizem«, ki ga je nunski katehet v Ljubljani, Kek, najprej pridelal svoji nabožni knjigi »Duhovni tovarsh pobosniga kristjana« itd. l. 1838., a ga še istega leta priobčil v posebni izdaji.

Ta »Kratki katekizem« je bil pozneje premnogokrat natisnjen; za njega izboljšavo je skrbel zlasti kanonik A. Zamejic. Katehetom je jako ugajal; kar nas je starejših, vsi smo se težko poslovili od njega; saj so ga i posvetni šolniki hvalili, n. pr. deželni šolski nadzornik Fr. Levec. Kot priprava na ta katekizem je prav dobro služil Zupanov »Krščanski nauk za prvence« (prvo in drugo šolsko leto; l. 1894. že v 6. natisu.) V sredi preteklega stoletja se je srednje in ljudsko šolstvo nekaj preosnovalo; zato je spisal prof. A. Lesar: »Katekizem ali keršansko katoliški nauk za spodnje gimnazije, nižje realke in sploh za odrašeno mladost.« (Pri Ničmanu v Ljubljani 1862.)

Seveda so morali prenehati vsi ti katekizmi, ko so l. 1894. avstrijski škofje določili za vse cesarstvo enoten katekizem; ta je urejen po Kanizijevem sestavu in se je natisnil v koncentrični sestavi kot »Mali«, »Srednji« in »Veliki Katekizem«.

Na *Francoskem* so bili tudi višji pastirji zelo skrbni za ureditev katekizmov. Mnogi škofje n. pr. slavni Bossuet, so jih sestavljali sami. Izrecno imenujemo tu katekizem, ki ga je sestavil cerkveni zgodovinar Fleury, a drugače, kakor je bila dotlej navada: na podlagi biblijskih zgodb. Vendar se ga Francozi niso kaj oprijeli. — Ko so bili Francozi pri nas gospodarji, je izšel tudi za naše šole katekizem po francoskem prirejen: »Kershanski navuk sa Illirske deshele vset is Katurahma sa vse zerkve franzoskiga Cesarstva. Se najde per H. W. Korn Bukveprodajavzu 1811.« Na prvem mestu stoji kratek pregled najimenitnejših biblijskih dogodkov; katekizem sam je razdeljen v tri dele, ki so: 1.) »Vera«; 2.) »Kershansko Vedenje« (o zapovedih božjih in cerkvenih, pa nekaj o grehih in čednostih); 3.) »Zhelhenje Boshje« (o molitvi in svetih zakramentih). — Prav posebna sta dostavka: I. Sofednji Navuk (»kakšhine dolshnosti ima zhlovek proti zhlovékom, proti Ivoji rodovini, domovini in kralestvu.«) II. »Poliki Navuk« (»kratko podvuzhenje v' dolshnostih tistiga zhloveka, kir pole obdeluje«), torej nauk o poljedelstvu in vrtnarstvu, gozdarstvu in živinoreji. Jezik je lep.

Na *Nemškem* je zlasti vsled racionalistiškega stremljenja nastala večja zmeda v izdavanju katekizmov. Zato so si zaželeli dobri katoliki enotnega katekizma. L. 1834. je spisal slavni

mladinski pisatelj Krištof Schmid po Kanizijevi razdelitvi katekizem, ki ga je potrdil papež Gregor XVI., ali popolnoma ni ugaljal. Hitro pa se je udomačil in po vseh nemških škofijah do sedaj ohranil katekizem, ki ga je spisal l. 1847. jezuit Deharbe in izdal Pustet v Reznju. Razdeljen je po vprašanjih v tri dele: 1.) Kaj je treba verovati? (Nauk o veri.) 2.) Kaj je treba storiti? (Nauk o zapovedih božjih in cerkvenih, o grehu in čednosti.) 3.) Katerih sredstev se poslužujemo? (Nauk o sv. zakramentih in molitvi.) — Izdelan je (in pozneje mnogo-vrstno predelan) koncentriško v treh zvezkih kot kratkji, srednji in veliki katekizem. — Tudi *Hrvatje* so se ga oprijeli in v novjšem času se trudi jezuit Linden, da bi ga še bolj izpopolnil.

Končno nam je le še omeniti katekizem, ki je zaslovel na *Laškem* in ga je spisal l. 1598. ućeni kardinal Bellarmin. Sam prizna, da ga je ta mala knjiŹica stala već truda, nego spisovanje obširnega in ućenega dela. PapeŹ Klement VIII. ga je potrdil in priporoćil vsemu katoliškemu svetu. Preveden je bil v mnoge jezike in se je rabil zlasti v misijonih. Na *Laškem* je še zdaj splošno uveljavljen. Posebno znamenit je zato, ker si ga je vatikanski cerkveni zbor l. 1870. izbral za podlago katekizmu, ki ga je nameraval v latinšćini izdati kot skupni katekizem za vesoljni katoliški svet. Zoper tak »svetovni« katekizem pa so ugovarjali mnogi znameniti škofje, češ, da imajo razni narodi različne potrebe, različne navade in šolske razmere, da je teŹko zadeti natanćen prevod v raznih jezikih itd.; za edinost sv. cerkve je pa itak dovolj poskrbljeno.

Proti koncu 18. stoletja se je poleg katekizma jela rabiti tudi posebna ućna knjiŹica za zgodbe sv. pisma. Na Nemškem so imenitne sledeće izdaje: Matej Schönberg (l. 1779.), Overberg (l. 1799.), Krištof Schmid (l. 1801.), Schuster (l. 1847.)

Pri nas je izdal lepe *svetopisemske zgodbe* po nemškem izvirniku MatevŹ RavnikaŹ z naslovom: »Sgodbje svetiga pisma za mlade ljudi« v treh zvezkih l. 1815—1817 (I. 343 str., II. 368 str. in III. 328 str.) Za šolo so bile pać pre-obširne, a za domaćo rabo so bile izvrstne. Prekoristno bi bilo še zdaj za slovensko ljudstvo, ko bi se ćasu primerno predelale in pomnoŹile. — Za šole je spisal dobre zgodbe l. 1858. Mat. Hoćevaa; a stalno rabo so si pridobile zgodbe, ki jih je spisal A. Lesar po Schusterju. V novjšem ćasu so se udomaćile in zelo razširile: »Svete zgodbe za male otroke« in »Knecht-Skuhala: Zgodbe sv. pisma za nišje razrede ljudskih šol.«

4. Kateheza.

Na *katehezo* smo se že pri katehetskiki nekoliko ozirali. A ker hočemo tu poudarjati praktiško stran, odločimo še katehezi poseben odstavek.

Beseda »kateheza« se rabi v dvojnem pomenu; včasih pomeni vse delovanje katehetovo, učenje in vzgojevanje; navadno pa pomeni delo, ki ga katehet izvršuje v učni uri, to se pravi: kateheza je metodiška (pismena in ustna) obravnava skupine vprašanj, ki tvorijo po svoji tesni zvezi eno metodiško celoto. Često jih pride v eni uri tudi več na vrsto; saj se (zlasti avstrijski katehetje, ki imamo za verouk tako malo časa odmerjenega) ne moremo strinjati z onimi, ki zahtevajo za vsako učno uro strogo le po eno metodiško celoto.

Pri praktiški katehezi pridejo v poštev: *učna pot*, *učna oblika* in *učno sredstvo*.

I. *Učno pot* zastopata vsak v svojem smislu velika učenjaka sv. Avguštin in sv. Ciril Jeruzalemski; prvi je priporočal (za prvence) analitiško pot, drugi pa je pisal svoje kateheze sintetiškim potom. V srednjem veku in še dalje časa v novi dobi so se katehetje nagibali bolj na stran sv. Cirila; a v novejši dobi se je zelo oživilo zanimanje za analitiško induktivno postopanje v katehezi. Posebno živahno deluje v tem oziru že nekaj let »katehetsko društvo« v Monakovem, ki imenuje svojo učno pot malo enostransko: »psihološko metodo«. Društvo je v začetku postopalo s skrajno doslednostjo. Zahtevalo je *prvič* za podlago vsaki katehezi svetopisemsko zgodbo. A ker bi bilo težko vselej dobiti primerno zgodbo, so prijenjali; zadostujejo jim tudi dogodki iz svetniškega življenja, iz zgodovine in iz cerkvenih obredov; celo povesti in sploh kaj konkretnega pripuščajo v potrebi. Učitelj Valerian je v svoji knjižici »Neue Wege« celo zahteval, naj se sploh izpremeni dosedANJI katekizmov sestav; katekizem ne bodi več vodilna knjižica pri verouku, marveč »zvezda vodnica« bodi biblija.¹⁾

Druga korenita zahteva je bila, da se mora vsaka kateheza izdelati po peterih formalnih stopnjah. Kmalu so tudi tu nekoliko prijenjali, menda vsled vpliva dvornega svetnika Willmanna; zdaj zahtevajo te 3 stopnje: Po primernem uvodu 1. podajanje (ali naziranje), 2. razlago (tvorbo pojmov) in 3. uporabo.²⁾

Vsekako pomenijo te težnje napredek, ki nam obeta še mnogo koristi. Pravi uspeh pa se bode pokazal šele tedaj, ko

¹⁾ Prim. »Nova pota« v »Slov. Učitelju« I. 1904.

²⁾ Prim. Stieglitz, Ausgeführte Katechesen über die katholische Glaubenslehre. Uvod.

bodo vsi oddelki katekizma imeli kateheze izdelane na metodiški podlagi tudi z ozirom na razna šolska leta. Seveda bo treba mladim katehetom prej ko slej pred vsem opomina: »Varuj se brezpotrebni izvajanj in razlag, štedi čas!«

II. *Učna oblika* je bila, kakor nam kaže zgodovina, v starejših časih pretežno akroamatiška, dasi se v katehezi ni nikdar rabila izključno. V 18. stoletju in v začetku 19. stoletja se je pa tako zelo poudarjala erotematiška, da je odtod dobila sploh v metodiki ime katehetska učna oblika. A kvarljivost pretiravanja je stopila kmalu na dan. Popustila se je obojna skrajnost in v sedanji katehezi se po potrebi uporablja zdaj ta metoda, zdaj ona. V uvodu n. pr. ugaja erotematiška, v podajanju priporoča Stieglitz akroamatiško, pri uporabi se menjavata obe, akroamatiške se poslužuj posebno tedaj, kadar hočeš vplivati na čustvo in voljo.

III. *Važno sredstvo* katehetskega poučevanja so bile od nekdaj slike. Že v katakombah so pojasnjevali razne zgodovinske dogodke in verske resnice s slikami. A v srednjem veku so v nekako nadomestilo tiskanih knjig izdatno rabili svete podobe; v obilici jih je bilo na oltarjih, po stenah, po tleh, po preprogah, po oknih, na cerkvenih posodah in oblačilih itd. Imeli so jih tudi v knjigah; najbolj znane so »Armenbibeln«. V novejšem času so v splošni navadi tudi biblijske in liturgijske slike nalašč za šolsko uporabo. Najbolj razširjene so pač Herderjeve svetopisemske slike (barvane); za uspešno porabo pri verouku jim je spisal posebna navodila Bürgel (*Die biblischen Bilder und ihre Verwertung beim Religionsunterrichte in der Volksschule*). Za velike šolske sobe so nekoliko premajhne. Dokaj pomnožene in izboljšane so v novi, II. izdaji liturgijske slike: »Dr. H. Swoboda's Wandtafeln« na Dunaju.

Nekateri so tudi nasvetovali, da naj bi imeli i katekizmi ilustracije, ali vsaj da bi katehet večkrat kaj narisal na šolsko tablo. V »Katech. Blätter« l. 1900. nasvetuje neki katehet, naj bi v enorazrednicah prvi oddelek (1. in 2. šolsko leto) risal primerne predmete, dokler ima katehet opravke z drugim oddelkom; seveda bi moral katehet poprej narisati na šolsko tablo s preprostimi črtami dotične osnutke. Župnik Alfred Hoppe je izdal v enake namene celo posebno knjižico z naslovom: »Das Zeichnen im Dienste des Religionsunterrichtes«. Mnogo načrtov se mu je posrečilo, marsikaj je pa tudi pretirano ali nejasno. Ker se zdaj risanje v šolah posebno pospešuje, naj bi tudi katehetje na to stran vsekako obračali svojo pozornost ter sploh pridno rabili — kredo in šolsko desko.

Pomožnih knjig za izdelovanje katehez je izšlo ogromno število. Večinoma ne nudijo popolnoma izdelanih katehez, marveč bolj razlago (komentar ali eksegezo) raznih katekizmov. Posebno priporočamo:

Mey, Vollständige Katechesen für die untere Klasse der katholischen Volksschule, Freiburg, Herder.

E. Gürtler, Vollständige Katechesen für das I. Schuljahr. (Po novem avstrijskem katekizmu.)

L. Wiedemayr, Erklärung des kleinen Katechismus (izdaja avstrijskih škofov). Innsbruck, Rauch.

Jak. Schmitt, Erklärung des kleinen und mittleren Deharbe'schen Katechismus. (V kratkem času mnogo izdaj; posebno izvrstna je njegova priprava za prvo sv. obhajilo.)

Dr. T. Dreher, Katholische Elementarkatechesen. Freiburg, Herder.

K. Möhler, Kommentar zum Katechismus für das Bistum Rottenburg.

Jak. Linden S. J., Deharbe's kürzeres Handbuch des Religionsunterrichtes in den Elementarsch. itd. Paderborn.

Dr. Fr. Oberer, Praktisches Handbüchlein für Katecheten (po novem avstrijskem katekizmu). Graz, Moser.

H. Schwarz, Praktisches Handbuch der Katechetik. Regensburg. (Nadaljevanje Gruberjevih katehez, 7 zvezkov, obširno, mnogo zgledov.)

Za *biblijske kateheze* je najboljši: Dr. Knecht, Praktischer Kommentar zur Biblischen Geschichte. Freiburg, Herder.

Temeljita sta tudi Dr. K. Beck, Handbuch zur Erklärung der Biblischen Geschichte, Köln, in I. v. Gils und I. Nellesen, Kommentar zur Biblischen Geschichte für die Erzdiocese. Köln.

Dober je N. Gottesleben, die Biblische Geschichte in der katholischen Volksschule. Paderborn.

C. Hoffmann, Hilfsbuch zum Unterricht in der Biblischen Geschichte, Habelschwerdt, je pravzaprav okrajšan Knecht.

V *slovenščini* je izdal župnik Tom. Mraz, »Šolske kateheze za prvence« 1878. (str. 240), in »Razlaga srednjega in največjega šolskega katekizma« 1883. (str. 1036). Priloga k »Slov. Prijatlju«.

Kanonik dr. Križanič, »Razlaga novega Velikega katekizma«, Maribor, dva zvezka.

Dekan Jož. Kragelj, Kateheze (za prvence, v samozaložbi). 1898.

»Kršč. Detoljub« je podal v raznih letnikih pojasnila za vso knjižico »Svete zgodbe za male otroke«.

Za učence najvišjih razredov ljudskih šol (tudi za srednje šole) je prinesel »Voditelj« v Mariboru »Priprave za biblijske kateheze« vsem zgodbam stare zaveze.

Jako porabna je tudi »Zbirka lepih zgledov«, ki izhaja v abecednem redu že več let kot priloga »Duh. Pastirju«.

Končno nam je še omeniti vrlo delujočih *katehetskih listov*: »Katechetische Blätter« (zdaj glasilo katehetskega društva v Monakovem), izhaja že 30. leto v Kemptenu in ima nagromadenih veliko dobrih teoretiških in praktičnih sestavkov.

»Katechetische Monatschrift«, Blätter für Erziehung und Unterricht, mit besonderer Berücksichtigung der Katechese. Münster. Izhaja, dobro urejevan, že 16. leto.

»Christlich-pädagogische Blätter« (zdaj glasilo »Dunajskega katehetskega društva«) izhaja na Dunaju že 27. leto in ima velike zasluge za katoliško šolstvo sploh in še posebej za katehete.

Slovenci nimamo posebnega katehetskega lista; a ga nam tudi ni treba ustanavljati, ker imamo na razpolago več listov, ki radi sprejemljejo tudi tozadevno gradivo, n. pr. »Voditelj« v Mariboru, »Duh. Pastir« in »Slov. Učitelj« v Ljubljani, spise strožje znanstvene oblike »Zbornik Leonove družbe«, pa tudi »Šolska Matica« nas podpira drage volje. — Bog obudi le obilo marljivih delavcev, prostora je dovolj tudi na tem polju.

KNJIZNICA

00000513658

